

Maria Danuta Pełka-Sługocka

Sprawozdanie z IV Międzynarodowego Kongresu Kryminologów Europejskich Państw Socjalistycznych

---

Palestra 19/12(216), 47-51

1975

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

który decyduje o wydaniu depozytu, tj. wykazać swoje prawo do otrzymania depozytu, ale wykazać to prawo może tylko wyrokiem prawomocnym sądu zapadłym w postępowaniu spornym rozstrzygającym spór tego wierzyciela z pozostałymi osobami zgłaszającymi pretensję do depozytu i przyznającym temu wierzycielowi prawo do otrzymania depozytu, bądź ugodą zawartą pomiędzy tymi osobami”, gdyż „rzeczą wierzyciela, który chce otrzymać przedmiot świadczenia, jest wystąpić do właściwego sądu o rozstrzygnięcie sporu z pozostałymi pretendentami i o przyznanie prawa otrzymania depozytu. Spory takie mogą być rozstrzygane tylko w postępowaniu spornym”⁴.

Jeżeli natomiast własność wywłaszczonej nieruchomości przysługuje innej osobie niż tej, która jest ujawniona w księdze wieczystej, zbiorze dokumentów lub w innej dokumentacji zebranej w postępowaniu wywłaszczeniowym (art. 16 ust. 3 pkt 3 i 4 ustawy wywłaszczeniowej), a tytuł własności tej innej osoby wynika z zasiedzenia, to legitymacja do żądania wydania sumy odszkodowania z depozytu musi być wykazana prawomocnym postanowieniem, uzyskanym w trybie art. 609—610 k.p.c., a jeśli chodzi o gospodarstwo rolne, to ewentualnie aktem własności ziemi na zasadzie ustawy z dnia 26 października 1971 r. o uregulowaniu własności gospodarstw rolnych (Dz. U. Nr 27, poz. 250). Skoro jednak wylegitymowanie się tego rodzaju ma nastąpić, to ma to być orzeczenie wydane na skutek żądania stwierdzenia zasiedzenia i powinno ono być zawarte w sentencji orzeczenia, a nie występować jako przesłanka rozstrzygnięcia w innej sprawie i w innym trybie, w których możliwe jest rozpatrzenie żądania uwzględnienia zasiedzenia, zgłoszone w formie zarzutu⁵.

Pewna wątpliwość może się tu nasuwać, czy sąd depozytowy uzna za całkowicie wystarczające przedstawienie prawomocnego orzeczenia stwierdzającego zasiedzenie nieruchomości wywłaszczonej. Skoro bowiem do depozytu sądowego złożone zostało odszkodowanie za wywłaszczenie dla właściciela, a tytuł własności wynika z orzeczenia o zasiedzeniu, to wydaje się, że powinno to być właściwym dowodem legitymującym i na tej podstawie powinna nastąpić decyzja o wypłacie jeszcze bez żądania wyroku ustalającego, że złożone do depozytu odszkodowanie przypada osobie, która na podstawie zasiedzenia własność uzyskała.

adw. Aleksander Lasocki

⁴ Z uzasadnienia uchwały składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 19 maja 1951 r. C 21/51, OSN III/1951, poz. 62.

⁵ Uchwała składu siedmiu sędziów Sądu Najwyższego z dnia 10 lutego 1951 r. ŁC Prez. 741/50, OSN I/1951, poz. 2.

NOTATKI

1.

Sprawozdanie z IV Międzynarodowego Kongresu Kryminologów Europejskich Państw Socjalistycznych

W dniach od 29 września do 2 października 1975 r. odbył się w Warnie IV Międzynarodowy Kongres Kryminologów Europejskich Państw Socjalistycznych poświęcony przestępczości młodzieży. Tematem omawianym na Kongresie była: „Przestępczość nieletnich i walka z nią w warunkach dużego miasta w państwie

socjalistycznym". W kongresie uczestniczyły delegacje z europejskich państw socjalistycznych, z których najliczniejszą była delegacja gospodarzy z LRE. Delegacja polska składała się z czternastu osób; przewodniczył jej prof. dr B. Hołyst, dyrektor Instytutu Problematyki Przestępczości.

Obrazy odbywały się na posiedzeniach plenarnych (pierwszy i czwarty dzień Kongresu) oraz w sekcjach (drugi i trzeci dzień obrad). Uczestnicy Kongresu obradowali w trzech sekcjach naukowych. Sekcja I z tematem: „Charakterystyczne właściwości przestępczości nieletnich w wielkim mieście” — obradowała pod przewodnictwem dra W. Kalibana (CSRS), Sekcja II z tematem: „Przyczyny i warunki przestępczości nieletnich w wielkim mieście” — pracowała pod kierunkiem prof. dra G. Minkowskiego (ZSRR), a Sekcja III z tematem: „Badania kryminologiczne i organizacja walki z przestępczością nieletnich w wielkim mieście” — obradowała pod przewodnictwem prof. dra B. Hołysta (PRL).

Na plenarnym posiedzeniu w pierwszym dniu obrad delegacje przedstawiły referaty narodowe, w których omówiono ogólny stan przestępczości nieletnich w wielkich miastach i na terenie wiejskich obszarów w danym kraju oraz rodzaj stosowanych środków zapobiegających przestępczości nieletnich. Treść referatów narodowych pozwoliła zorientować się w zjawisku przestępczości nieletnich w europejskich państwach socjalistycznych.

Uczestnicy Kongresu podkreślali, że przestępczość ma w każdym kraju, a nawet w każdym mieście własne, odrębne uwarunkowanie społeczne. Świadczą o tym podstawowe dane statystyczne, które niewątpliwie zainteresują czytelników, aby mogli oni samodzielnie porównać zakres zjawiska przestępczości nieletnich w państwach socjalistycznych.

W Polsce w ostatnim pięcioleciu nie stwierdza się wzrostu przestępczości nieletnich (współczynnik skazań na 1000 nieletnich waha się od 6,5 w 1969 do 6,0 w 1973 r.). Nasilenie przestępczości różni się wyraźnie w zależności od obszaru miejskiego lub wiejskiego (średni współczynnik przestępczości w okresie 1969—1973 wynosił w miastach 9,1, a na wsiach 3,2). Nasilenie przestępczości w miastach różni się zależnie od miasta: w Warszawie średni współczynnik z okresu pięciolecia wynosił 11,1, w Łodzi 6,2, w Krakowie 7,7, w aglomeracji katowickiej 5,6, we Wrocławiu 9,4.

Na Węgrzech również nie stwierdza się w ostatnim pięcioleciu nasilania się przestępczości nieletnich. Współczynnik skazań w 1969 r. wynosił 10,8, a w 1974 r. 10,7. W Budapeszcie, mieście silnie zurbanizowanym i rozbudowującym się, stwierdzono nawet pewien spadek nasilenia się przestępczości nieletnich, mianowicie z 18,3 w 1969 r. do 15,7 w 1974 r.

W Czechosłowacji nastąpił nieznaczny wzrost nasilenia się przestępczości nieletnich. W 1970 r. współczynnik wynosił 4,9, a w 1974 r. 5,6. Dynamika przestępczości nieletnich w miastach różniła się wyraźnie zależnie od miasta. W Pradze współczynnik przestępczości stale się obniżał: w 1970 r. wynosił 5,2, a w 1974 r. 3,1. W Brnie przeciwnie, stale wzrastał: z 5,5 w 1970 r. do 7,0 w 1974 r.; tak samo wzrastał w Ostrawie. Natomiast w Bratysławie różnice w nasileniu przestępczości były znikome (6,7 w 1970 r. i 6,2 w 1974 r.).

W Bułgarii nasilenie przestępczości nieletnich wzrasta. Współczynnik dla całej Bułgarii wynosił w 1969 r. 3,4, a w 1973 r. 5,4. W wielkich miastach przestępczość nieletnich w zasadzie wzrasta. W Sofii współczynnik wzrósł z 5,0 w 1969 r. do 7,5 w 1973 r., w Warnie z 2,8 w 1969 r. do 5,6 w 1973 r., natomiast w Burgas nie zaobserwowano wzrostu współczynnika skazań nieletnich.

Jugosłowiański referat nie przedstawił dynamiki zjawiska przestępczości nie-

letnich. W wielkich miastach współczynnik przestępczości w 1972 r. wynosił: w Belgradzie 8,6, w Lublanie 8,5, a w Sarajewie 6,5.

Pozostałe referaty narodowe nie zawierały współczynników nasilenia się przestępczości nieletnich.

Ogólnie można stwierdzić, że nasilenie się przestępczości nieletnich w państwach socjalistycznych jest większe w wielkich miastach niż na wsi. Są jednak wielkie miasta (np. Praga i niektóre miasta w Związku Radzieckim), w których to nasilenie jest niższe od ogólnopństwowego współczynnika skazań.

Nasilenie przestępczości wyraźnie się różni w poszczególnych wielkich miastach. W żadnym więc razie przestępczość nie zależy automatycznie od stopnia urbanizacji. O nasileniu przestępczości w wielkim mieście decyduje wiele innych czynników. Poglądy na rodzaj tych czynników i zakres ich oddziaływania nie były jednolite.

Kryminologowie radzieccy przedstawili swoje poglądy w referacie narodowym (autorzy: Gorszeniewa, zastępca prok. general. RSFR, i prof. dr D. Minkowski) oraz w referatach wygłoszonych na posiedzeniach sekcji. Oddzielili oni przyczyny przestępczości nieletnich od przyczyn nasilania się przestępczości. Przyczyny przestępczości mogą występować we wszystkich środowiskach, zarówno w mieście jak i na wsi. Przyczyny przestępczości tkwią w błędnie działającym procesie wzajemnego oddziaływania: środowiska — osobowości — sytuacji — działania. Środowisko przestępcze, które kształtuje osobowość młodego przestępcy, może wystąpić i, jak wykazały badania, występuje w rodzinach należących do różnych warstw społecznych. Badania radzieckie potwierdzają, że najczęściej środowiskiem kryminogennym jest nieprawidłowa rodzina i grupy nieformalne. W środowisku takim kształtuje się nieprawidłowy system wartości moralnych, poglądów prawnych, potrzeb i zasad współżycia społecznego. Sam fakt popełnienia przestępstwa wyprzedza zazwyczaj nienależyte lub złe wykonywanie obowiązków przez nieletniego.

A oto — z kolei — okoliczności wpływające, zdaniem kryminologów radzieckich, na nasilanie się kryminogennych środowisk w dużych skupiskach ludzkich. W wielkim mieście przyczyn nasilania się przestępczości nie można doszukiwać się jedynie w mikrosferze nieletniego (rodzina i grupa rówieśników), lecz również w makrosferze — w liczbie osób prowadzących się amoralnie i sprzecznie z prawem na obszarze dzielnicy, osiedla oraz miejsc, w których porusza się nieletni. W wielkich miastach znacznie większa jest możliwość funkcjonowania grup przestępczych, które utwierdzają deformację osobowości jednostek. Wielkie miasta utrudniają ujawnienie rodzin o kryminogennym środowisku, co spowodowane jest anonimowością życia w wielkim mieście. Istnieje w miastach znacznie więcej pokus i rozbudzonych potrzeb wśród młodzieży. W wielkim środowisku łatwiej także działać, ponieważ sprawca w większości wypadków nie jest znany pokrzywdzonemu. Słabiej również działa opinia społeczna.

Podstawową tezę kryminologów radzieckich jest to, że same miasta, ich rozwój oraz wzrost ich liczby nie powodują automatycznie wzrostu przestępczości, w tym także przestępczości nieletnich. Błędem byłoby, ich zdaniem, rozpatrywanie urbanizacji jako samoistnej przyczyny istnienia przestępczości. Zasadą musi być rozpatrywanie procesów urbanizacji na tle historycznym — z uwzględnieniem wszystkich społecznych struktur i ich wzajemnego oddziaływania. Dostrzegając warunki, jakie duże miasto stwarza dla nasilania się przestępczości, nie można jednak pominąć również struktur hamujących to zjawisko i im przeciwdziałających. Przykładowo: we wsiach funkcjonuje kontrola społeczna hamująca naganne zachowanie się nieletnich, której nie ma w wielkim mieście, ale w mieście działa np. wiele

instytucji zajmujących się młodzieżą, kadra pedagogów, organizacje młodzieżowe. Oba te mechanizmy nie działają w próżni, lecz w określonych skupiskach ludzkich.

Autorzy referatu polskiego (doc. dr J. Jasiński, dr A. Mościskier, dr A. Strzembosz i doc. dr S. Szelhaus), na podstawie danych statystycznych, wypowiedzieli pogląd, że samo wielkie miasto nie decyduje o nasileniu przestępczości nieletnich; na rozmiar tej przestępczości mają wpływ przede wszystkim czynniki charakteru miejscowego. Najważniejsze z nich to trwałość więzi społecznej na danym terenie oraz rodzaj ruchliwości społecznej w związku z procesem industrializacji i urbanizacji. Wyniki przeprowadzonych badań nie wykazują, aby w Polsce proces industrializacji wpływał automatycznie na wzrost przestępczości nieletnich. Nie obserwuje się ponadto u nas różnicy między przestępczością nieletnich w wielkich miastach a przestępczością nieletnich w mniejszych miastach. Miejski wzór życia sprawia, że w najbliższym środowisku nieletniego system interakcji funkcjonuje odmiennie niż na wsi. System interakcji, w które wchodzi nieletni, to rodzina, szkoła, grupa rówieśników. Zaburzenia w prawidłowości tego systemu prowadzą do nieprzystosowania społecznego osoby nieletniej.

Kryminologowie czechosłowaccy wyrazili pogląd, że wielkie miasto jest korelatem przestępczości, a dynamika przestępczości w wielkim mieście jest odbiciem miejskiego sposobu życia, które różni się z punktu widzenia psychologiczno-socjalnego od sposobu życia na wsi. Poglądu tego nie podzielali kryminologowie węgierscy, którzy obserwując spadek przestępczości nieletnich w Budapeszcie, doszukiwali się innych jej czynników niż wielkomiejski charakter miasta.

Poglądów kryminologów doszukujących się przyczyn nasilania się przestępczości nieletnich w wielkim mieście w przeżytkach ustroju kapitalistycznego i w sąsiedztwie państwa kapitalistycznego nie będą bliżej omawiać.

W podsumowaniu obrad przyjęto, że w państwie socjalistycznym wielkie miasto nie musi sprzyjać nasilaniu się przestępczości. Poznanie czynników wpływających na zakres zjawiska przestępczości pozwala zastosować środki zapobiegające lub zmniejszające jego nasilenie. Proces industrializacji i urbanizacji można przeprowadzać świadomie, eliminując przyczyny nasilonej przestępczości w wielkim mieście i stwarzając instytucje im zapobiegające. Warunkiem jednak skutecznego działania jest poznanie dogłębne przyczyn zjawiska, jego struktury i dynamiki.

Struktura przestępczości nieletnich w wielkich miastach jest we wszystkich państwach socjalistycznych podobna. Dominuje przestępczość przeciwko mieniu, szczególnie przeciwko mieniu prywatnemu; w starszych grupach wieku nieletnich występuje także przestępczość o charakterze chuligańskim przeciwko życiu i zdrowiu oraz kradzieże samochodów. W przestępczości chłopców wyróżnia się popełnianie przestępstw w grupach.

Charakter państwa socjalistycznego pozwala na zorganizowaną, planowo prowadzoną akcję zwalczającą zjawisko przestępczości. Profilaktyka przestępczości oraz środki zapobiegające powrotowi nieletnich do przestępstwa były następnym ważnym problemem omawianym na Kongresie.

Działalność profilaktyczna powinna być prowadzona nie tylko przy pomocy wyspecjalizowanych instytucji zajmujących się przestępczością nieletnich, lecz także przy pomocy instytucji zajmujących się wychowaniem młodzieży (szkoły, organizacje młodzieżowe, kluby itd.). Szczególne znaczenie ma tzw. wczesna profilaktyka. Znając mechanizm kształtowania się zdeformowanej osobowości nieletniego przestępcy, można zapobiegać powstawaniu rodzinnego środowiska kryminogennego, przekształ-

cać grupy rówieśnicze o antyspołecznych postawach w pozytywne społeczne grupy rówieśnicze, ujawniać niewłaściwe funkcjonowanie instytucji wychowawczych. Pokreślano, jak ważne znaczenie dla działalności profilaktycznej ma niedopuszczanie do łązowania młodzieży nie uczącej się i nie pracującej oraz organizowanie czasu wolnego dla nieletnich.

Sposób organizowania walki z przestępczością nieletnich i działalności profilaktycznej przedstawili poszczególni referenci. Duże zainteresowanie wzbudził referat polski doc. dra hab. A. Krukowskiego i dra S. Ziemińskiego pt. „Zapobieganie przestępczości nieletnich w dużych miastach w Polsce”.

W sprawozdaniu z obrad III Sekcji prof. dr B. Hołyst podkreślił, że istnieje możliwość wypracowania w ogólnych zarysach podobnych instytucji zapobiegających przestępczości nieletnich w państwach socjalistycznych po to, by można było porównywać skutki ich oddziaływania. Istnieje także obiektywna możliwość znacznego zmniejszenia przestępczości nieletnich w wielkich miastach.

Z delegatów polskich oprócz wymienionych wyżej autorów przedstawili referaty dr M. Jarosz (GUS), sędzia D. Nowak (Min. Sprawiedliwości) i adw. dr M.D. Pełka-Sługocka (PAN). Referat tej ostatniej nosi tytuł: „Przyczyny przestępczości nieletnich dziewcząt w wielkim mieście”.

Obrady Kongresu pozwoliły skonfrontować poglądy kryminologów państw socjalistycznych na przyczyny przestępczości nieletnich w wielkim mieście w celu skutecznego prowadzenia działalności praktycznej i odpowiedniego zaprogramowania badań naukowych.

Obrady upływały w miłej atmosferze, do której przyczyniła się serdeczna gościnność gospodarzy Kongresu.

Podjęto uchwałę, że materiały Kongresu zostaną opublikowane w specjalnej księdze. Uchwalono również, że następny Kongres Kryminologów Państw Socjalistycznych odbędzie się za 3 lata.

adw. dr Maria Danuta Pełka-Sługocka

2.

Uroczystości z okazji Dnia Wojska Polskiego w Kole Obrońców Wojskowych przy Radzie Adwokackiej w Warszawie

Zrzeszeni w kołach obrońców wojskowych adwokaci-obrońcy wojskowi spełniają swoją rolę jako jedno z ogniw w systemie środków podejmowanych dla przeciwdziałania przestępczości i umacniania kultury prawnej w Siłach Zbrojnych, przede wszystkim przez procesowy udział w rozpatrywaniu przed sądami spraw karnych. Niezależnie od tego, w ramach społecznej działalności, udzielają bezpłatnie poradnictwa prawnego żołnierzom służby czynnej i ich rodzinom oraz coraz śmielej podejmują próby włączenia się do wyższych form działania o umocnienie ładu, porządku i dyscypliny społecznej. Godną podkreślenia jest między innymi inicjatywa i realizacja takich form, jak występowanie wspólnie z sędziami wojskowymi na terenie jednostek wojskowych w czasie prowadzonej przez sędziów pracy profilaktyczno-wychowawczej lub zaangażowanie w pracy wychowawczej z młodzieżą czkół ponadpodstawowych w celu podnoszenia świadomości i kultury prawnej.